

Data publicării: Aprilie 2013

**ASOCIATIA PENTRU
MONITORIZAREA JUSTITIEI**
FRAUS OMNIA CORRUMPIT

Raport Justiție 2012

RAPORT JUSTIȚIE 2012

Introducere

I. Aspecte preliminare

II. Transparența în Justiție

- a. Informațiile publice privind magistrații
- b. Pronunțarea în ședință publică

III. Repartizarea aleatorie a cauzelor

IV. Repartizarea aleatorie și dreptul la un proces echitabil

V. Consiliul Superior al Magistraturii - Organism de control sau sindicat profesional?

- a. Raporturile dintre CSM și Justițiabili
- b. Raporturile dintre CSM și celelalte instituții publice

VI. Raporturile justițiabililor cu Ministerul Justiției

VII. Raporturile justițiabililor cu Parchetele și cu organele de cercetare penală

VIII. Justiția ca serviciu public

IX. Caracterul nelegal al înregistrărilor din cadrul procedurilor judiciare

- a. Înregistrările în cadrul dosarelor de cercetare penală
- b. Înregistrările în cursul proceselor civile

X. Independența Justiției

XI. Imparțialitatea Justiției

XII. Răspunderea magistraților

XIII. Raportul MCV - Mecanismul de cooperare și verificare

- a. Necesitatea monitorizării României de către Comisia Europeană
- b. Realitatea concluziilor MCV
- c. Ce nu s-a scris în Raportul MCV

XIV. Suveranitatea României în raport de noile realități europene și globale din perspectiva Justiției

XV. Societatea civilă și manifestarea spiritului civic

Introducere

“Asociația pentru Monitorizarea Justiției” s-a născut ca urmare firească a nevoii de concentrare și analiză a unui sistem care are un rol hotărâtor în viața socială și politică a României și care reușește să scape înțeleșului multora, pe de o parte, datorită caracterului extrem de tehnic al subiectelor, precum și datorită birocrăției excesive și, de cele mai multe ori, intenționat creată, pentru a nu mai fi observat acul în carul cu fân.

“Asociația pentru Monitorizarea Justiției” (AMJ) este un demers comun al mai multor avocați și persoane din societatea civilă care își propun să transparentizeze și să critice într-un mod constructiv sistemul judiciar din România, supunând atenției opiniei publice și societății civile în general, mecanisme absconse și tehnici legislative și judiciare discutabile sub aspectul corectitudinii.

Încercăm astfel să trimitem impulsuri spre o societate civilă imobilă, a cărei pasivitate stimulează fenomenul corupției și să o determinăm să reacționeze atunci când cele mai elementare valori ale unei societăți democratice sunt amenințate, așa cum se întâmplă în prezent.

Chemăm societatea civilă să reacționeze împotriva unui sistem închistat, corupt, birocratic și obedient și sperăm ca demersului nostru să se alăture cât mai mulți nemulțumiți, pentru că doar prin critică se poate naște ceva mai bun.

I. Aspecte preliminare

Metodologie raport

În elaborarea acestui raport am folosit atât constatările făcute în urma demersurilor asociației, cât și aspectele semnalate de membrii săi și de terți. Dat fiind calitatea de avocați a asociaților, multe din concluziile raportului sunt născute în urma experiențelor proprii în sălile de judecată și în raporturile pe care le avem zilnic cu administrația Justiției, ca și din experiențele colegilor avocați. Aceste experiențe însă, prin gradul de repetiție și raportat la opinia generală a profundei disfuncționalități a Justiției, au caracter de generalitate iar raportul este rezultatul percepției interne a actului de justiție și de administrare a Justiției, motiv pentru care l-am numit “Raport intern”.

Monitorizarea instituțiilor la care facem referire în raport s-a realizat din perspectiva respectării drepturilor și libertăților fundamentale și a obligațiilor asumate de România prin tratatele internaționale și convențiilor la care este parte.

Spre deosebire de Raportul pe 2011, când Asociația, înființată în cursul anului 2012, nu a avut timpul necesar pentru a putea să realizeze foarte multe studii, cercetări și sondaje, în anul 2012 Asociația a desfășurat cercetări pe întregul teritoriu al țării, atât la nivel administrativ - instituțional, cât și la nivelul instanțelor de judecată, cu privire la aspectele considerate de interes atât din perspectiva administrării justiției, cât și a actului de justiție propriu-zis.

În demersurile sale, AMJ a beneficiat de sprijinul altor Asociații și voluntari, cărora le mulțumim pentru disponibilitatea și interesul arătate. Totodată, Asociația a fost mai prezentă în mass-media decât în anul precedent, în încercarea de a disemina cât mai larg mesajul și rezultatul cercetărilor sale.

Raportul este redactat la persoana I plural, pentru ușurința lecturării.

Modalitatea de transmitere a solicitărilor a fost diferită, în funcție de fiecare adresant, de necesitatea răspunsului, de viteza de reacție a adresantului unei anumite tip de cereri. S-au făcut cereri în scris și verbal, cele în scris fiind comunicate direct la registratură, prin poștă, prin fax sau prin email. În cazul în care nu s-a primit nici un răspuns în termenul legal sau răspunsul a fost incomplet sau neconcludent, am revenit solicitându-le un răspuns complet sau noi precizări.

S-au formulat cereri instanțelor din întreaga țară, ca și Înaltei Curți de Casație și Justiție. Dată fiind importanța și încărcătura instanțelor din București raportat la restul țării, ca și sediul asociației, se poate constata o pondere mai mare a cercetării realizate la nivelul acestuia¹.

Reacția adresanților

Din reacția adresanților, din răspunsurile sau lipsa răspunsurilor, am putut trage următoarele concluzii în ce privește poziționarea instituțiilor judiciare și conexe față de legea informațiilor publice:

- a) față de anul 2011, instituțiile judiciare din România ca și autoritățile administrative și instituționale au început să se obișnuiască cu solicitările de informații publice;
- b) chiar dacă în unele instanțe, reacția la solicitările de informații publice nu mai are același grad de adversitate, se poate observa o adaptare la noile condiții prin crearea unor proceduri greoaie pentru descurajarea adresantului sau prin răspunsuri care nu dau în realitate informația solicitată, sau dau informații trunchiate, confuze sau false;
- c) alte instanțe, și-au menținut poziția de respingere totală a cererilor de informații publice, între acestea un loc de frunte ocupând Judecătoria Sectorului 3 București și Judecătoria Sector 1 București cu refuz total de comunicare a răspunsurilor la cererile de informații publice;
- d) răspunsurile primite diferă calitativ și cantitativ în funcție de profilul persoanei care a solicitat informația - mass-media, justițiabil, avocat, altă instituție;
- e) se încearcă găsirea unor derogări de la textele legale, sau se fac interpretări ale acestora care să poată justifica un eventual refuz de furnizare a informațiilor publice solicitate;
- f) în ceea ce privește corecta aplicare a Legii 544/2001, nu există nici un fel de mecanism de control administrativ, atât Ministerul Justiției, cât și Consiliul Superior al Magistraturii sau instanțele superioare declinandu-și orice competență și autoritate de control și gestionare, și refuzând orice implicare, fie și prin obținerea în nume propriu de la autoritățile subordonate administrativ.

Tipurile de răspuns primite:

S-au primit următoarele tipuri de răspuns:

- a) refuz, afirmându-se concis că informația solicitată nu este publică;
- b) informații incomplete, fără a se justifica caracterul incomplet al răspunsului;
- c) informații incomplete, "justificate" prin caracterul nepublic al unor informații.

Lipsă de omogenitate în răspunsuri privind aceleași tipuri de întrebări:

Când au fost solicitate **hotărâri judecătorești** în care solicitantul nu era parte, instanțele de judecată au avut următoarele tipuri de răspunsuri:

¹ pentru evitarea incarcării raportului, am menționat la subsol o parte din documentele și referințele avute în vedere la redactare, ele fiind accesibile la solicitare

- a) au fost refuzate informațiile, invocându-se faptul că solicitantul nu este parte în dosar²;
- b) au fost comunicate informațiile după ce au fost anonimizate numele părților sau al judecătorilor.

Observație 1

Cel mai mare grad de opacitate cu răspunsuri preponderent refuzate a fost întâlnit în următoarele două situații:

- când au fost solicitate hotărârile administrative ale instanțelor sau informații referitoare la acestea³,
- informații cu privire la traseul profesional al magistraților⁴.

Observație 2

Când au fost solicitate **informații în legătură cu repartizarea aleatorie a dosarelor** sau cu **modalitatea de numire sau schimbare a componenței completelor de judecată** sau cu **deciziile Colegiilor de conducere ale instanțelor**, au fost refuzate informațiile solicitate, fără nici o excepție, considerându-se astfel de informații ca nefiind publice, în ciuda prevederilor Regulamentului de ordine interioară al instanțelor modificat la propunerea Comisiei 1 CSM, în urma demersurilor realizate de AMJ⁵.

Față de raportul AMJ pe anul 2011, în anul 2012 s-au urmărit în continuare aspectele avute în vedere în anul anterior, la care s-au adăugat problematici noi, născute fie în 2012, fie cu privire la care am fost sesizați în anul 2012. În acest sens, vor fi avute în vedere atât problemele identificate în Raportul pe anul 2011, cât și cele observate ulterior.

Cu privire la **declarațiile** pe care magistrații sunt obligați să le dea potrivit Legii 303/2004 (de avere, de interese și potrivit art.5 alin.3) și care nu se regăsesc pe website-ul Consiliului Superior al Magistraturii, în urma demersurilor făcute pe lângă CSM, acesta a comunicat în copie aceste declarații, recunoscând că ele nu sunt încărcate pe site.

²adresa nr. 58/IP/BIRP/08.02.2013 emisa de Judecătoria sector 5- "hot jud nu fac parte din categ inf de interes public" – si se solicita justificare interes pt. obtinere copii; adresa 930/544/01.02.2012 a TBrasov: "comunicarea de copii ale hot nu constituie inf de interes public" si se solicita justificare interes pt. studiu dos in arhiva; adresa 19784/BIRP/11.05.2012 T Olt – "se vor comunica copii in situatia in care veti preciza scopul legitim si interesul public; adresa 59 IP/06.02.2013 a Js6: "sa se depuna inscristuri din care sa rezulte interesul, avand in vedere ca nu sunteti parte"; adresa 22BIRP/02.03.2012 a Judecatoriei Buftea - "sa se indice motivul pt care se solicita copii hotarari" adresa 66 IP/29.03.2012 a JS4 -sa se dovedeasca ca AMJ e inregistrata in registrul persoanelor juridice si dovezi privind obiectul de activitate si statutul asociatiei si dovada interesului; adresa 20/09.05.2012 - nu da curs cererii pentru ca ar da publicitatii informatii referitoare la date personale ale partilor din dosare, adresa 354 BIRP/15.06.2012, 283 BIRP/14.06.2012, 498/BIRP/10.09.2012, adresa 404 BIRP/13.07.2012, adresa 340 BIRP/30.05.2012 -refuz cu posibilitatea consultarii pe site-ul de jurisprudenta sau se solicita dovedirea interesului, adresa 697/BIRP/11.10.2012 a CAB prin care se limiteaza numarul de hotarari eliberate la 4 saptamana.

³ adresa 321/BIRP/30.03.2012 a Curtii de Apel Bucuresti prin care se arata ca "documentatia aferenta (rapoartelor de activitate) reprezinta acte interne ale instantelor ce nu sunt destinate publicului" si adresa 256/BIRP/11.05.2011 a TB

⁴ adresa 2/6827/1154/BIPRMM/01.04.2011 a CSM

⁵ "obligativitatea publicării pe site-urile instanțelor a hotărârilor colegiilor de conducere prin care se stabilește componența nominală a completelor de judecată, precum și cele prin care se modifică această componență; menționarea pe lista de ședință a componenței completelor de judecată, chiar dacă aceasta difere de la o cauză la alta; depunerea la dosarul cauzei a încheierilor, proceselor verbale și hotărârilor de colegiu referitoare la repartizarea aleatorie, respectiv la schimbarea componenței completului de judecată investit cu soluționarea cauzei"

Prin lipsa acestor declarații de pe website, se blochează sau se îngreunează practic accesul la informațiile publice al căror acces ar trebui să fie foarte facil.

II. Transparența în Justiție

a) Informațiile publice privind magistrații

Potrivit art.1 din Legea 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public: “Accesul liber și neîngrădit al persoanei la orice informații de interes public, definite astfel prin prezenta lege, constituie unul dintre principiile fundamentale ale relațiilor dintre persoane și autoritățile publice, în conformitate cu Constituția României și cu documentele internaționale ratificate de Parlamentul României”.

O problemă esențială pentru un Stat de drept este existența unei Justiții funcționale, iar prin funcțională trebuie să se înțeleagă o Justiție corectă, independentă și imparțială.

Garanția pentru aceasta este corectitudinea, independența și imparțialitatea magistraților.

Justițiabilii nu trebuie să aibă nici o suspiciune în ce privește caracterul corect al judecății sau independența și imparțialitatea judecătorilor. Orice suspiciune duce la încălcarea garanțiilor procesuale necesare într-un stat de drept.

Publicarea informațiilor privind activitatea profesională a magistraților este o modalitate prin care societatea civilă controlează existența unor astfel de garanții și sancționează lipsa lor.

Este necesar un spectru cât mai mare al informațiilor care să fie publice, astfel încât justițiabilul să aibă o imagine reală și completă a magistratului care judecă.

Informațiile legate de magistrați se regăsesc în dosarul său profesional sau în declarațiile pe care aceștia sunt obligați să le dea potrivit Legii 303/2004.

Problema legată de **dosarele profesionale ale magistraților** rămâne un subiect extrem de sensibil, datele din aceste dosare fiind considerate strict confidențiale, fără a se face nicio distincție în ce privește categoria de informații care se regăsesc în acestea.

Chiar și după ce, în urma Raportului AMJ pe 2011, Consiliul Superior al Magistraturii a făcut o minimă concesie în sensul modificării Regulamentului de organizare al instanțelor judecătorești, prin prevederea obligativității publicării pe site-urile instanțelor de judecată a CV-urilor profesionale ale fiecărui magistrat, aceasta reglementare a fost cel mai adesea încălcată, CV-urile neregăsindu-se pe site-urile majorității instanțelor ⁶.

⁶ „Comisia a stabilit ca DLDC să formuleze propuneri de completare a Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești, în sensul ca traseul profesional al judecătorilor este public, urmand ca, pe site-ul fiecărei instanțe, să se publice, pentru fiecare judecător care funcționează la acea instanță, anul în care a absolvit facultatea de drept și universitatea din care face parte aceasta facultate și, după caz, universitatea care a eliberat diploma de licență, locurile de muncă și perioadele în care judecătorul a ocupat funcții de specialitate juridică, concursurile sau examenele de promovare în funcții de execuție sau de numire în funcții de conducere, promovate, precum și funcțiile de conducere ocupate. Propunerile de modificare și completare a Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești vor fi înaintate cu prioritate Plenului, împreună cu cele formulate la punctele 5 și 6 din punctul de vedere”.

Totodată, Comisia a apreciat ca aceleși date privind CV-ul procurorilor trebuie „să fie publicate pe site-urile parchetelor, sens în care va fi sesizat Ministrul Justiției în vederea modificării corespunzătoare a regulamentelor parchetelor” (Comisia 1 CSM)

b) Pronunțarea în ședință publică

În instanțele civile din România, s-a generalizat fenomenul lipsei publicității pronunțării hotărârilor judecătorești.

Cu privire la acest aspect, am solicitat lămuriri atât conducerilor instanțelor cât și Consiliului Superior al Magistraturii, dat fiind că este atât o problemă de aplicare a principiului publicității ședinței de judecată și a dispozițiilor legale din Codul de procedură civilă, cât și de natură organizatorică.

Solicitărilor noastre li s-a răspuns (de către Curtea de Apel București sau Consiliul Superior al Magistraturii) fie prin invocarea unei imposibilități obiective de aplicare a legii, din cauza lipsei de săli libere în instanțe, lipsă a spațiului care ar face, deci, imposibilă respectarea dispozițiilor legale de către magistrați, fie prin invocarea căderii în desuetudine a dispozițiilor legale însele, considerându-se că sistemul Ecris ar suplini norma prevăzută de Codul de procedură civilă⁷.

Publicitatea ședinței de judecată este una din garanțiile respectării principiului legalității judecătorești, este elementul care transformă un proces arbitrar al cărui singur cenzor este magistratul, într-unul în care respectarea și aplicarea Normei pot fi constatate de către oricine dorește, deci de către societatea civilă.

Pronunțarea în ședință publică a hotărârii este elementul care încununează procesul și este normal să fie adus la cunoștința părților și a oricărui membru al societății printr-o pronunțare solemnă, în public. În ciuda faptului că pronunțările nu se fac public, hotărârile judecătorești poartă, invariabil, mențiunea: “pronunțată în ședință publică”.

Înscrierea unui neadevăr într-o hotărâre judecătorească și, mai ales, asumarea acestui fals de cvasi totalitatea magistraților este un aspect care ar trebui să îngrijoreze societatea civilă, mai ales deoarece denotă o sfidare a legii de către chiar cel care este chemat să aplice legea altora.

Când a fost solicitată instanțelor de judecată să rectifice mențiunea < pronunțării în ședință publică > din hotărâri, ca fiind o eroare materială în lipsa unei veritabile pronunțări în ședință publică, cererile au fost respinse considerându-se că nu există o procedură prin care o astfel de eroare să fie rectificată sau că pronunțarea în ședință publică este desuetă, chiar dacă prevăzută de lege.⁸

Legea națională - Codul de procedură civilă al României – prevede că hotărârile se pronunță în ședință publică. Astfel, nerespectarea legii naționale de către un judecător care nu pronunță hotărârea în ședință publică, nu poate fi acoperită de hotărârea din cauza Băcanu vs România.

III. Repartizarea aleatorie a cauzelor

O alta garanție a unui proces echitabil este existența unui mecanism transparent de repartizare aleatorie a cauzelor la momentul înregistrării acestora la fiecare instanță.

⁷ Adresa CAB 97/BIRP/2013: “hotararile Curtii de Apel Bucuresti sunt pronuntate in sedinta publica, astfel cum prevede legea, citirea acestora in sala de judecata facandu-se in raport de disponibilitatea salilor de judecata” (semnat Jud. Daniel Gradinaru, purtator de cuvand al CAB)

⁸ incheierile pronuntate la Tribunalul Bucuresti in dosar 46755/3/2012 (judecator Cucu Cristina); dosar 6758/3/2012 (judecator Alina Popescu; dosar 46756/3/2012 (judecator Daniela Marinescu); dosar 46289/3/2012 (judecator Magdalena Pirvu); dosar 46757/3/2012 (judecator Daniela Nitu).

Acest principiu a fost transpus în Legea 303/2004. În acest scop, Ministerul Justiției a achiziționat servicii informatice care s-au concretizat într-un program numit “**Ecris**”, implementat la nivel național și care permite atât stocarea, cât și operarea datelor introduse de către personalul auxiliar din cadrul instanțelor de judecată.

Cu toate că acest sistem a fost conceput tocmai pentru transparentizarea procesului de repartizare a cauzelor și pentru a nu mai exista posibilitatea predeterminării magistratului care judecă un anumit dosar, scopul urmărit nu a fost practic atins, deoarece personalul auxiliar și magistrații au găsit modalități prin care să ocolească repartizarea aleatorie. Au fost speculate vicii ale sistemului (intenționate sau nu) care au permis manipularea lui și determinarea manuală a completului care urmează să judece cauza.

Acest fenomen a fost favorizat de lipsa de transparență a procesului de repartizare a cauzei, fie că este vorba de un dosar nou, fie de unul venit în cale de atac.

La acest moment, instanțele nu permit justițiabilului să fie martor la introducerea dosarului în sistem și la completarea câmpurilor programului, întreaga procedură fiind manuală, iar justițiabilul aflând completul de judecată decât la un interval de câteva zile.

Nu există nici o explicație logică sau procedurală pentru care completul și termenul de judecată să nu fie cunoscute de la data introducerii cererii, când se presupune că toate câmpurile programului Ecris au fost completate.

Cu privire la aceasta problemă, sesizată și în raportul pe anul 2011, CSM a luat în discuție propunerea AMJ în sensul instalării unui monitor martor accesibil justițiabilului la momentul înregistrării, astfel încât modalitatea de completare a câmpurilor să poată fi vizualizată de părți la momentul repartizării. O astfel de prevedere nu a fost însă aprobată de către Plenul CSM, astfel încât și la acest moment situația este neschimbată.

Pentru a nu se putea contesta caracterul aleatoriu al repartizării, în fiecare dosar se depune un print cu o fișă pe care scrie că s-a făcut repartizare aleatorie, care este considerată de către instanțe că face dovada deplină a caracterului aleatoriu al repartizării.

Modalitățile de manipulare ale sistemului Ecris au fost descrise atât de mass-media, de reprezentanții asociațiilor non-guvernamentale, cât și în cadrul unor dosare penale întocmite pentru fapte de corupție când s-a adus la cunoștința societății civile tehnicile concrete de determinare a completului de judecată, fără însă a genera și crearea unor mecanisme de transparentizare a procesului de repartizare aleatorie.

O altă modalitate de eludare a dispozițiilor legale privind repartizarea aleatorie este schimbarea completului pe parcursul judecării, cu încălcarea dispozițiilor art.98 din Legea 303/2004 care prevede că schimbarea completului de judecată pe parcursul procesului se poate face doar în cazuri excepționale și motivate, cum ar fi boală, concediu, avansare în profesie.

Se ajunge astfel la situația ca dosarul să fie judecat de către alte persoane decât cele care se presupune că ar fi fost determinate aleatoriu la data introducerii cererii.

Schimbarea componenței completelor de judecată se face prin decizia Colegiului de Conducere al fiecărei instanță de judecată, iar aceste decizii nu sunt comunicate la cerere justițiabililor, ele nefiind considerate publice.⁹

Față de sesizarea făcută de AMJ prin Raportul pe 2011, CSM a prevăzut în Regulament obligativitatea menționării și depunerii în dosar a motivului schimbării componenței completului de judecată, respectiv a actului justificativ, obligație pe care însă, cu foarte puține excepții, instanțele de judecată nu o respectă.

IV. Repartizarea aleatorie și dreptul la un proces echitabil

Repartizarea aleatorie este un efect al garanțiilor solicitate de către Comisia Europeană privind imparțialitatea și echitatea procedurilor judiciare.

Plecând de la premisa că o justiție corectă și independentă este o garanție a lipsei corupției, și cunoscând că fenomenul corupției se manifestă și în interiorul Justiției, s-a încercat crearea unui sistem care să garanteze justițiabilului lipsa oricărei posibilități de predeterminare a magistratului care judecă o cauză.

Gândit ca un proces transparent și informatizat, a fost însă, intenționat sau nu, lăsată posibilitatea “ajustărilor” manuale, ajungându-se astfel ca procesul de repartizare să nu mai fie automatizat, ci manipulat.

Societatea civilă, prin organizațiile guvernamentale și avocați, au sesizat în mai multe rânduri Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii și conducerile instanțelor în legătură cu fraudarea programului Ecris, respectiv a repartizării aleatorii.¹⁰

Cu toate acestea, nimeni nu a dorit să cerceteze criticile și nici să perfecționeze sistemul pentru a-l face mai transparent și pentru a exista mai puține sau deloc posibilități de intervenție manuală în sistemul de repartizare, singura preocupare a instanțelor și a CSM fiind de a nega orice manipulare a sistemului Ecris.

Dovada că manipularea sistemului Ecris este sistemică și realizată cu acceptul, dacă nu la inițiativa, conducerilor instanțelor și a magistraților este refuzul de verificare a susținerilor punctuale ale partilor litigante, în ciuda simplității verificării dat fiind că accesul în sistem se poate face doar pe baza unei parole care duce la identificarea la orice moment a persoanelor care au accesat sistemul și a operațiunilor realizate. Este evident că, în condițiile în care orice suspiciune publică sau privată poate fi înlăturată extrem de facil prin atașarea parcursului informatic complet al fiecărui dosar, refuzul de a pune la dispoziție aceste date echivalează cu recunoașterea fraudei repartizării aleatorii.

Așa cum arătăm mai sus, demersul privind procedura repartizării aleatorii are la bază încercarea de a crea premisele și garanțiile unui proces echitabil.

Prin prisma raportului dintre magistrat și justițiabil, dreptul la un proces echitabil înseamnă excluderea oricărei suspiciuni cu privire la lipsa de imparțialitate sau de obiectivitate a judecătorului.

⁹ Adresa 375/161 A/25.04.2012 a Jud. Brasov; adresa 468/BIRP/23.08.2011 a JS1, adresa 383/BIRP/01.07.2011 a JS1, adresa 1026L/BIRP/14.09.2012 a TB, adresa 736/BIRP/28.06.2012 a TB, adresa, adresa 256 BIRP/11.05.2011 a TBuc, Decizia 4792/R/14.11.2012 pronunțată de Curtea de Apel Brasov

¹⁰ <http://www.juridice.ro/233219/repartizarea-aleatorie-intre-reglementare-si-realitate.html>,
<http://www.juridice.ro/254426/rezolutie-ref-implicarea-avocailor-in-lupta-anticoruptie-si-eficientizarea-sistemului-de-repartizarea-aleatorie-a-cauzelor.html>

În același scop, Codul de procedura civilă, în vigoare până la 1 februarie 2012, a prevăzut un număr limitat de situații în care magistrații pot fi recuzați de către părți, axându-se în principal pe raporturile de rudenie între justitiabil/avocat și magistrat, vrăjmășie sau raporturi contractuale cu partea.

Un motiv de incompatibilitate distinct este situația în care magistrații își spun părerea cu privire la cauza pe care o judecă, anterior pronunțării prin hotărâre.

În raport de cazurile de incompatibilitate, s-a putut observa la nivelul instanțelor un fenomen de rezistență la retragerea din dosar a magistratului atunci când sunt invocate de către justitiabili sau avocați motive care pun sub semnul îndoielii imparțialitatea și obiectivitatea actului de justiție.

S-a dezvoltat o opoziție concertată a magistraților, aceștia refuzând să se abțină de la judecată, iar în privința cererilor de recuzare creându-se o practică extinsă de respingere a acestora, într-o proporție care se traduce în inaplicabilitatea *de facto* a textelor de lege care reglementează instituția incompatibilităților.

Acest fenomen a fost favorizat și de așezarea completelor în cascadă, prin sistemul de planificare aprobat de colegiile de conducere ale fiecărei instanțe în parte, în considerarea faptului ca cererile de recuzare și abținere sunt soluționate, potrivit Regulamentului instanțelor, de către completul următor, ceea ce permite planificarea în funcție de simpatiile sau animozitățile dintre judecători.

Acest aspect, grefat pe disfuncționalitățile sistemului Ecris de repartizare aleatorie, conduce la suspiciuni legate de existența unor fenomene de corupție la nivelul instanțelor, confirmate prin refuzul magistratilor de a se retrage din judecata unor cauze atunci când cel puțin una din părți arată că nu are încredere în calitatea și imparțialitatea actului de justiție al carui beneficiar este dublat de imposibilitatea practică de a cunoaște magistratul prin secretizarea informațiilor legate de acesta.

În această privință, nu numai că CSM nu a încercat să găsească soluții de natură să creeze garanțiile procesuale necesare ci a inițiat acte normative de natură să limiteze accesul la justiție, cu încălcarea principiului repartizării aleatorii.

În acest sens, a fost introdus în Regulamentul de organizare a instanțelor de judecată un articol nou (art.96 ind.2) prin care toate dosarele unei persoane erau directionate către același magistrat. S-a ajuns astfel ca o persoană care renunțase la o cauză tocmai în considerarea persoanei magistratului și a lipsei de încredere în actul sau de justiție, să fie trimis la judecata în fața acestuia.

Dincolo de orice argumente care au dus la inițierea unei astfel de prevederi, cum ar fi descurajarea oricărei încercări de determinare de către justitiabil a magistratului care judecă o cauză (aspecte care credem că ridică o falsă problemă, nu justitiabilul fiind cel care trebuie sancționat într-o astfel de situație, ci magistratul care se presupune că ar da o hotărâre greșită în conivența sau nu cu justitiabilul), ceea ce trebuie avut în vedere este rațiunea care a stat la baza creării sistemului de repartizare aleatorie – creșterea încrederii justitiabililor în Justiție.

Or, prin edictarea de norme care să oblige justitiabilii să fie judecați de o anumită persoană, în condițiile existenței unei problematice europene cu privire la gradul de corupție din România, nici nu se îmbunătățește sistemul judiciar și nici nu se ameliorează percepția publică asupra calității actului de justiție, din contră, se întărește convingerea că sistemul Ecris este manipulat și că sistemul judiciar nu este independent.

În loc să pună accentul pe cauzele și soluțiile problemelor din Justiție, atât administrative cât și judiciare, CSM încearcă să găsească paliative astfel încât să îndepărteze orice discuție care ar pune sub semnul îndoielii corectitudinea repartizării aleatorii sau a unor magistrați.

Considerăm că, din această perspectivă, CSM ar trebui să facă o analiză corectă și complexă a motivelor care au dus la refuzul unor justițiabili de a fi judecați de anumiți magistrați, analiză care să țină cont de datele aflate în dosarul profesional al acestora - sesizări, evaluări, performanțe, practica de casare - astfel încât să se poată rezolva cauza care a dus la această situație, și nu efectul.

V. Consiliul Superior al Magistraturii - Organism de control sau sindicat profesional?

1. Raporturile dintre CSM și Justițiabili

Funcția esențială a CSM în această relație o constituie cea de sancționare pe care CSM o exercită prin intermediul Inspecției Judiciare. Așa cum arătam mai sus, Consiliul Superior al Magistraturii ar trebui să funcționeze ca un regulator între justițiabili și instanțe, respectiv magistrați. Începând cu 2012 Inspecția judiciară nu mai este, în mod exclusiv, arondată CSM, devenind și o atribuție a Ministerului Justiției.

Aceasta deoarece, așa cum se arată și în Raportul AMJ pe 2011, activitatea Inspecției Judiciare a fost și este intens criticată, deoarece se caracterizează printr-o foarte slabă eficiență (una din cauze fiind componența sa - exclusiv magistrați detașați prin rotație din cadrul instanțelor). Ca și în anul precedent, anul 2012 s-a caracterizat printr-o totală lipsă de transparență, blocarea quasi-totalității sesizărilor la nivel de cercetare preliminară astfel încât, potrivit Regulamentului să nu fie posibilă atacarea lor în Justiție.

În continuare sesizările admise sunt cu precădere cele din oficiu.

Cu toate că procedura a fost schimbată în sensul că s-a prevăzut expres ca după declanșarea anchetei disciplinare urmează să fie audiată persoana care a făcut sesizarea, dându-i-se posibilitatea să probeze susținerile, în fapt nu s-a schimbat nimic deoarece în foarte rare cazuri se declanșează ancheta disciplinară, și cum sesizarea este din oficiu, textul de lege introdus este fără aplicabilitate.

Nici prevederea legală ce dă competența disciplinară Ministerului Justiției nu a avut nici un efect practic, deoarece Ministerul Justiției a refuzat să o pună în aplicare, imediat după introducerea, Ministrul Justiției din ultima jumătate a anului 2012, fost magistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție și fost membru în CSM, doamna Pivniceru, declarând în Plenul CSM că nu îi va da curs.

În consecință, toate sesizările trimise la Ministerul Justiției au fost redirecționate către CSM, unde au fost respinse în cadrul procedurii prealabile.

2. Raporturile dintre CSM și celelalte instituții publice

Anul 2012 a continuat trendul ascendent al expunerii mediatice a CSM, prin luări de poziție față de declarațiile unor reprezentanți ai clasei politice, sau față de anchete jurnalistice cu privire la Justiție sau la activitatea CSM.

Criticile mass-media s-au axat în principal pe refuzul CSM de a interveni și de a sancționa cazurile de corupție aduse la cunoștința publicului prin intermediul mass-media. În aceste cazuri, CSM a reacționat prin declanșarea unor cercetări disciplinare din oficiu, calate de obicei pe cercetarea penală deja începută și devoalată iar, ulterior, după începerea acțiunii penale, prin suspendarea din magistratură a judecătorului/procurorului în discuție. Nici un moment CSM nu a acceptat cazurile mediatizate ca fiind simptomatice pentru întregul sistem, nu a încercat și nici nu a luat măsuri de identificare și stopare a extinderii fenomenului de corupție.

Caracteristic pentru anul 2012 a fost lupta politică declanșată în vara între Președinție, pe de o parte, și Guvern și partidele majoritare în Parlament, pe de altă parte. În această lupta, un element esențial a fost preluarea controlului asupra Justiției și serviciilor secrete.

Acest conflict politic deschis a făcut să iasă la iveală faptul că membrii CSM aveau opțiuni politice după care acționau în exercitarea mandatelor de membri, încalcând astfel interdicția profesională de participare la viața politică.

CSM a fost practic împărțit în două tabere, care s-au manifestat dihotomic, conflictul ducând la blocarea pentru o bună perioadă de timp atât a activității CSM, cât și a instituțiilor cu privire la care CSM avea diverse prerogative, cum ar fi Ministerul Justiției, Parchetul General, Înalta Curte de Casație și Justiție și Direcția Națională Anticorupție.

Gradual, tulburările politice interne și-au făcut simșit efectul în Justiție prin creșterea numărului de anchete disciplinare cu privire la magistrați pentru actele de justiție pe care le făceau, prin creșterea numărului de magistrați trimiși în judecată pentru fapte de corupție, prin devoalarea mediatică a raporturilor dintre magistrați și persoane urmărite pentru fapte de corupție.

Unele din aceste persoane erau chiar membri CSM, ceea ce a dus fie la demisia, fie la suspendarea acestora din CSM.

VI. Raporturile justițiabililor cu Ministerul Justiției

Așa cum arătam mai sus, între Ministerul Justiției și justițiabili nu există nici un raport. Până la intrarea în vigoare a modificărilor Legii 303/2004 sesizările trimise Ministerului Justiției fiind redirectionate sau respinse, fără analiza fondului petiției, răspunzându-se că Ministerul nu are competențe proprii de supraveghere a instanțelor și parchetelor și că ar însemna o imixtiune nelegală în treburile Justiției, pentru ca ulterior intrării în vigoare a Legii 303/2004, să se refuze de către Minister aplicarea noului text de lege.

În cursul anului 2011 Ministru de Justiție a fost numit un fost judecător de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Mandatul a fost influențat de conflictele din plan politic și instituțional și cele dintre România și instituțiile Uniunii Europene, legate de funcționarea Statului de Drept.

Principalele discutii legate de activitatea Ministerului de Justiție au fost legate de numirea Procurorilor de la conducerea DNA și a Parchetului General, nefinalizate, încă la data redactării prezentului raport.

Important este de remarcat ca Ministrul Justiției nu a luat nici o măsură în sensul eficientizării actului de justiție sau a responsabilizării judecătorilor, în condițiile în care erau principalele probleme reclamate atât la nivel intern, cât și internațional.

Ca și anterior, Ministrul Justiției nu a tratat din perspectiva justițiabilului, ci a încercat să rezolve nemulțumirile magistratilor, în special administrative, transferând bugetul instanțelor de judecată de la Ministerul Justiției la Înalta Curte de Casație și Justiție, promovând acte normative de degrevare a instanțelor, prin suprimarea unor căi de atac, etc.

Un capitol important al existenței Ministerului de Justiție îl constituie activitatea SIPA (Serviciul Independent pentru Protecție și Anticorupție) înființat în anul 1991 de Mircea Ionescu Quintus, Ministru al Justiției la acel moment.

Desființat în anul 2006, arhiva SIPA a avut un traseu sinuos fiind transferat succesiv de la Ministerul Justiției la Direcția Națională a Penitenciarelor, apoi înapoi la Ministerul de Justiție.

Arhiva SIPA conține dosarele de urmărire informativă ale magistraților și este un element de șantaj și control al magistraților din partea celor care cunosc conținutul acestora.

Două aspecte sunt de observat:

- (1) Că “există” dosare de urmărire operativă, ceea ce înseamnă ca au existat acțiuni de urmărire operativă a magistraților, ceea ce înseamnă ca au existat agenți de urmărire care, odată cu desființarea serviciului au fost, în mod natural, transferați către un alt serviciu, unde își continuă activitatea;
- (2) Că există o temere generalizată de aceste dosare. De unde se poate deduce, pe de o parte, că ele conțin informații de natură să compromită magistrați, iar pe de altă parte, că situația este comună pentru foarte mulți magistrați. În aceste condiții, se pune problema dacă informațiile privind activitățile nelegale ale magistraților, nu sunt de interes public, presupunându-se că un serviciu al statului nu a avut ca preocupare decât să identifice și să analizeze activități în legătură cu activitatea profesională a magistraților.

Toate acestea conduc la concluzia că în Justiție nu se dorește să nu mai existe persoane controversate sau fără apartenență sau conexiuni cu serviciile secrete, ci doar că aceste situații să nu fie devalate.

Recent, chiar Directorul SRI a recunoscut, de altfel, în mod implicit, apartenența magistraților la serviciile secrete prin susținerea că nu ar exista nici un fel de incompatibilitate între calitatea de magistrat și cea de colaborator/lucrator operativ în cadrul serviciilor.¹¹

VII. Raporturile justițiabililor cu Parchetele și cu organele de cercetare penală

Parchetele, procurorii și organele de cercetare penală au cea mai slabă comunicare, atât cu justițiabilii, cât și cu mass media.

Unei persoane cercetate nu i se permite accesul la dosar până la momentul la care este trimisă în judecată, încălcându-se astfel dreptul său la apărare.

Cu toate că, în mai multe rânduri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat România deoarece a fost încălcat dreptul la apărare și a obligat Statul la plata de daune morale, nu numai că această procedură cutumiară nu a fost schimbată, ba chiar Ministerul Justiției a inițiat acte normative prin care să limiteze și mai mult accesul persoanelor cercetate la dosarele de cercetare.

¹¹ <http://ampress.ro/stiri/ce-spune-directorul-sri-despre-existenta-ofiterilor-acoperiti-printre-parlamentari/>

Se observă creșterea îngrijorătoare a cercetărilor făcute exclusiv sau preponderent pe baza înregistrărilor ambientale sau interceptărilor telefonice, în condițiile în care, în acest moment, nu există încă în România un cadrul legal care să permită culegerea de informații și date prin aceste procedee.

Este un alt motiv pentru care România a fost condamnată în mai multe rânduri de către CEDO, considerându-se că “legislația referitoare la strângerea și arhivarea datelor nu conținea garanțiile necesare dreptului la viață privată a indivizilor ; nu se indică îndeajuns de clar extinderea și modalitățile exercitării puterii de apreciere de către autorități, în domeniul respectiv. Ori, în ciuda, în special a unei Rezoluții interimare ³ a Comitetului de Ministri a Consiliului Europei ⁴, Rezoluție care chemă la remedierea urgentă și în întregime a acestor curențe, executarea acestei decizii este încă în curs și astăzi. În plus, cum de asemeni Curtea a constatat în 2007, în ciuda amendamentelor făcute în 2003 și 2006 Codului de Procedura Penală, măsurile de supraveghere în cazurile de atingere presupusă a siguranței naționale, astăzi încă pot fi ordonate.

Dosarele de cercetare penală, atât în faza procedurilor premergătoare, cât și după începerea urmăririi penale sunt în continuare considerate de către organele de cercetare penală și de parchete ca nefiind accesibile decât acestora, părțile, indiferent de calitatea lor, neputând să își consulte propriul dosar anterior trimiterii în judecată.

În mod paradoxal, alte persoane, care nu au calitate nici de magistrați, nici de agenți de poliție judiciară, cum ar fi experții, pot să consulte dosarul, iar informații din dosare sunt comunicate în mod intenționat către presă, opinia publică fiind astfel manipulată în sensul dorit. Cu toate că, în mai multe cauze, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat asupra dreptului persoanelor cercetate de a consulta dosarul penal, în orice moment și în orice stadiu, organele de cercetare penală ignoră în mod voit și sistematic, dezvoltând chiar strategii în scopul încălcării dreptului la apărare al persoanelor cercetate, cu menținerea aparenței de legalitate. Astfel, inculpați au fost audiați la ore foarte înaintate sau au fost aduși spre audiere într-un termen foarte scurt, pentru a nu da posibilitatea avocaților aleși de a fi prezenți la audiere și a forța astfel persoanele cercetate să apeleze la serviciile avocaților din oficiu, agreați de magistrați/polițiști. Aparent, dreptul la apărare nu este încălcat, însă, principial, da.

Cu privire la acest aspect, Ministrul de Justiție de la acel moment, Cătălin Predoiu, a promovat o Ordonanță de Urgență prin care s-a prevăzut, ca și în cazul plângerilor formulate împotriva rezoluțiilor de neîncepere a urmăririi penale, să nu fie trimis dosarul de cercetare penală la instanța de judecată, urmărindu-se astfel opacitatea totală a cercetării desfășurate până la acel moment.

VIII. Justiția ca serviciu public

Se poate observa o lipsă totală de conștientizare a faptului că Justiția este un serviciu public în slujba justițiabilului, plătit de acesta și că, în consecință, are dreptul să ceară ca serviciul prestat să fie de bună calitate și să existe mecanisme de control și reglare eficiente.

Încă se poate observa persistența unei mentalități de ghișeu în care justițiabilii și avocații sunt agresați verbal și comportamental de personalul auxiliar și de jandarmi, care, așa cum arătăm în raportul pe anul 2011, s-au transformat din responsabili cu păstrarea ordinii și liniștii în instanțele de judecată, în bodyguardii grefierilor și judecătorilor.

Contactul cu magistrații este inexistent, judecătorul de serviciu care anterior prelua cererile și petițiile formulate de justițiabili a fost înlocuit de grefieri, respectiv de serviciul de relații cu publicul, acesta din urmă fiind reprezentat de o persoană care practic nu face decât să preia

reclamațiile sau sesizările și să răspundă în condițiile Legii 544//2001 privind accesul la informațiile de interes public.

Se creează astfel un filtru menit să îndeparteze și mai mult pe magistrat de contactul cu cei pe care îi judecă, de problemele administrative conexe procesului de justiție. În condițiile în care, așa cum am aratat, activitatea judiciară este netransparentă, rolul unor punți de legătură între justițiabili și magistrați considerăm că este absolut necesară.

În același timp, este total nejustificată temerea magistraților de a avea contact cu avocații sau justițiabili deoarece actul de justiție presupune un proces de administrare a cărui eficiență depinde de conlucrarea între diverșii actori - magistrați, avocați, procurori, experți, justițiabili, grefieri etc.

Lipsa de comunicare duce de cele mai multe ori la confuzii, amânări și vicii care ar fi putut fi evitate dacă se abordau anumite proceduri într-un mod mai relaxat.

Există temerea că orice contact direct între justițiabil/avocat și procuror/judecător s-ar putea interpreta ca fiind un act de corupție, concepție care este și rezultatul modalității politizate și orientate în care sunt instrumentate dosarele.

Față de raportul pe anul 2011, se poate observa confirmarea susținerilor societății civile privind corupția în Justiție prin explozia unui val de cercetări penale, arestări preventive și condamnări a mai multor magistrați, cei mai mulți din cadrul instanțelor de control - Curți de Apel și Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, creșterea deciziilor de suspendare din magistratură.

Caracteristic pentru toată această evoluție îl constituie ponderea covârșitoare din întreagul probatoriu a înregistrărilor făcute de servicii sau de parchete, uneori constituind singurele probe din dosar.

Cele întâmplate în anul 2012 trebuie să fie însă analizate și înțelese prin prisma confruntărilor politice de la jumătatea anului 2012 și a schimbării raporturilor de putere dintre partidele politice ca și a luptelor pentru preluarea serviciilor secrete și a Justiției. Din interior, pentru justițiabili, lucrurile nu s-au schimbat. Criticile privind calitatea actului de justiție și-a găsit o oarecare confirmare prin dezvăluirile venite în urma începerii anchetelor disciplinare, penale sau din mass-media.

IX. Caracterul nelegal al înregistrărilor din cadrul procedurilor judiciare

1. Înregistrările în cadrul dosarelor de cercetare penală

În România este încă în vigoare o lege a siguranței naționale, adoptată în 1991, (Legea 51/1991) în contextul turbulentelor anilor 1990-1991, după două mineriade sângeroase la București, după tulburările de la Tg. Mureș și resurecția structurilor fostei securități și când societatea civilă românească era încă tributară unei mentalități totalitare și a unui stadiu incipient de înțelegere a noțiunilor Statului de Drept.

La acel moment, Bucureștiul negocia oficial cu Moscova un tratat bilateral prin care se convenea ca România să nu urmeze procedurile de aderare la NATO, rămânând un satelit al Moscovei, chiar dacă URSS era în implozie, împreună cu CAER.

Legea siguranței naționale permitea și permite ingerințe grave în viața privată a oricărei persoane. Sub pretextul luptei anticorupție - care este din start sortită eșecului în lipsa cercetării și pedepsirii faptelor grave din perioada Decembrie 1989 - Iunie 1990 generate tocmai de structurile de crimă organizată create tocmai în aceasta perioadă – diverși politicieni au căutat să-și regleze conturile cu alții și cu cei care i-au contestat - adoptând legi strâmbe, represive și selectiv aplicate, instituind măsuri politienești specifice statului totalitar, și practicând poliția politică.

Societatea civilă a aratat în mai multe rânduri că Legea 51/1991 încalcă grav Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe de o parte deoarece nu prevede garanții în sensul respectării drepturilor fundamentale prevăzute în Constituție, iar pe de altă parte, deoarece dă puteri nelimitate unor structuri netransparente, politizate și discrete, iar, prin lipsa garanțiilor, s-a ajuns la posibilitatea santajului unor persoane din funcții cheie ale aparatul de stat sau Justiție¹².

Discuția s-a intensificat în ultimii ani cand s-au înmulțit dosarele de cercetare penală, și apoi condamnările, făcute exclusiv în baza ascultărilor/interceptărilor făcute în baza unui mandat de siguranță națională a Legii 51/1990 și s-a ajuns la concluzia că în toată această perioadă toate puterile în stat au fost penetrate de membrii serviciilor de securitate sau aservite acestora.

Curtea Europeana a Drepturilor Omului a statuat aceste încălcări atunci când a condamnat România pentru încălcarea art.8 din Convenție, care garantează dreptul la viață privată - în cauza Rotaru c/Romania, Dumitru Popescu c/Romaniei, Maries, Asociația 21 Decembrie, Vlase și alții c/Romaniei, cand Curtea a aratat ca **legea 51/1991 trebuie abrogată**.¹³

După numeroase încercări și inițiative legislative¹⁴, toate criticabile sub aspectele semnalate de Curte, iar unele prin care se extindeau puterile acordate serviciilor secrete prin posibilitatea dată acestora de a face cercetări penale proprii, echivalente celor ale Parchetului și Poliției la un loc, în sfârșit în Parlamentul României se dezbate¹⁵ în prezent aceasta problemă: cea a legii siguranței naționale.

Din pacate, se dovedește că nici acum conducătorii politici și ai sistemului judiciar din România nu au înțeles importanța drepturilor omului și a garanțiilor respectării acestora. Rămânem în continuare tributari nu numai concepțiilor comuniste de dinainte de 1989, ci și evoluției clasei politice din ultimii 20 de ani când, în loc să se producă un fenomen de împospătare și re poziționare a acesteia, se poate constata doar o predare de ștafetă între generația aflată la putere înainte și după 1989 și descendenții din familiile acestora.

¹² <http://www.cotidianul.ro/drumul-judecatorului-podea-de-la-securitate-la-trafic-de-influenta-205845/>;
<http://www.bizlawyer.ro/stiri/salveazapdf/2662>; <http://www.cotidianul.ro/drumul-judecatorului-podea-de-la-securitate-la-trafic-de-influenta-205845/>;
<http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20090605&pagina=1&articol=21756>;
http://adevarul.ro/news/eveniment/judecatorul-incercat-musamalizarea-doua-dosare-cnsas-denuntat-turnator-fost-coleg-1_50aca4e97c42d5a663877ede/index.html; <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-5465636-topul-magistratilor-securisti-functie-3-ofiteri-26-turnatori-poveste-incredibila-aurel-sanda.html>;
<http://www.ziare.com/oradea/articole/maria+gales+colaborator+securitate>

¹³ Prin Decizia din 24 mai 2011, CEDO arata:

[...] 173. În plus, Curtea a constatat, în hotărârea sa Dumitru Popescu (nr. 2), ca, în pofida amendamentelor aduse Codului de procedură penală, prin legea nr.281/2003 și 356/2006, măsurile de supraveghere, în caz de presupusa încălcare a securității naționale, pot fi încă ordonate în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 13 din Legea nr 51/1991, care nu a fost abrogat până în prezent (Dumitru Popescu (nr. 2), supra, § § 83-84).¹

¹⁴ http://alege.digi24.ro/page_sinteze.php

¹⁵ <http://www.romanioliberal.ro/actualitate/eveniment/amendamentele-la-legea-sigurantei-nationale-schimba-mecanismul-interceptarilor-297615.html>

În loc să se conceapă o nouă lege a siguranței naționale, axată pe valorile europene și nord-atlantice la care ne-am raliat în mod formal, se încearcă, în realitate, o “cosmetizare” a Legii 51/1990, **prin schimbarea titlului din legea siguranței naționale în legea securității naționale.**

În rest,

- durata maximă a mandatului de interceptare pentru (motive de) siguranță națională rămâne de 6 luni cu posibilitatea de prelungire succesivă cu câte 3 luni, în mod nelimitat, (în contextul în care Marea Britanie, țara cu risc ridicat de atac terorist, a reglementat durata maximă a unui mandat de siguranță națională la doar 3 luni, fără posibilitate de reînnoire)
- lipsesc sancțiunile clar reglementate pentru abuzurile comise de persoanele implicate - judecători, procurori, organe de cercetare penală, lucrători operativi - în cazul nerespectării obligațiilor prevăzute (la nivel declarativ) în lege pentru aceste categorii de persoane,
- în continuare judecătorii și procurorii sunt obligați să aibă certificat ORNISS dacă judecă sau cercetează un dosar în care se găsesc informații clasificate,
- în continuare părțile dintr-un dosar în care se judecă sau cercetează și informații clasificate, nu au acces la dosar și la probele din acesta, apărându-se practic “în orb”;
- textul de lege folosește în continuare termeni generali și subiecți nedeterminați, ceea ce poate da naștere la abuzuri (așa cum s-a întâmplat și până acum - a se vedea multiplele condamnări la CEDO ale României)¹⁶

¹⁶ *Extras decizia Rotaru c/Romania*

“În cauza de față, reclamantul a invocat o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, cauzată de deținerea și utilizarea de către Serviciul Român de Informații (S.R.I.) a unui fișier conținând informații, cele mai multe din perioada 1946-1948. Una dintre acestea era în sensul că, în anul 1937, în timpul studiilor (atunci când acesta avea doar șaisprezece ani), fusese membru al unei mișcări de tip "legionar", adică o organizație paramilitară de extremă dreapta, naționalistă și antisemită. Această informație, dezvăluită într-o scrisoare de la sfârșitul lui 1990, expediată de Ministerul de Interne, a fost declarată inexactă în anul 1997 de către Curtea de Apel București. Cu toate acestea, s-ar părea că informația încă mai este consemnată în fișierele S.R.I., fără ca hotărârea din anul 1997 să fie și ea menționată în acel fișier. În plus, reclamantul nu a primit nici daune-înteresate și nici vreo indemnizație pentru taxele și cheltuielile ocazionate de procedurile inițiate. O acțiune în despăgubire împotriva S.R.I. a fost respinsă în 1994. Aparent, dreptul românesc nu îi permite încă reclamantului să conteste deținerea de către S.R.I. a unor informații privind viața sa privată, să respingă veridicitatea acestora din urmă sau să solicite distrugerea lor.

În acest context Curtea din Strasbourg decide că a existat o încălcare a art. 8, 13 și a art. 6 alin. 1. Conform jurisprudenței sale constante (Hotărârea Malone împotriva Regatului Unit din 2 august 1984, seria A nr. 82, pag. 36-38, alin. 87-88; Hotărârea Kruslin și Huuig împotriva Franței din 24 aprilie 1990, seria A nr. 176-A, pag. 24-25, alin. 36-37, și 176-B, pag. 56-57, alin. 35-36; Hotărârea Halford împotriva Regatului Unit din 25 iunie 1997; Culegere de hotărâri și decizii 1997-III, pag. 1017, alin. 51; Hotărârea Kopp împotriva Elveției din 25 martie 1998, Culegere 1998-II, pag. 543, alin. 75-76; și Hotărârea-Amann împotriva Elveției [GC] nr. 27798/95, alin. 61-62 și 77-81, CEDO 2000), Curtea apreciază că normele de drept intern care permit strângerea, consemnarea și arhivarea în dosare secrete a unor informații vizând securitatea națională nu prezintă un grad suficient de previzibilitate. Prin urmare, deținerea și folosirea de către S.R.I. a unor informații cu privire la viața privată a reclamantului nu erau "prevăzute de lege", motiv pentru care a existat o încălcare a art. 8. Personal, subscriu total acestor concluzii. Cu toate acestea - fie că baza legală este sau nu este suficientă -, aș dori să adaug că în speță am serioase îndoieli cu privire la faptul că încălcarea drepturilor reclamantului ar fi urmărit un scop legitim din punct de vedere al art. 8 alin. 2. De altfel, pentru mine este de necontestat că restrângerea acestui drept nu este necesară într-o societate democratică. În ceea ce privește scopul legitim, de obicei Curtea admite că acesta este legitim atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alineatul 2 din art. 8-11. Totuși, fiind vorba de securitatea națională, apreciez că trebuie să existe cel puțin o legătură rezonabilă și reală între măsurile care aduc atingere vieții private și obiectivul invocat pentru ca acest scop să poată fi considerat legitim. Din punctul meu de vedere, păstrarea arbitrară a unor informații privind viața privată a persoanelor cu scopul asigurării securității naționale este de natură să ridice probleme serioase”

În acest context, este regretabil că inițiator în Parlament este Comisia pentru drepturile omului, și că avem din ce în ce mai mult nu doar percepția ci și certitudinea că trăim într-un stat polițienesc, cu procurori sau foști procurori suspectați de ilegală afiliere la structuri ale serviciilor secrete, care ocupă toate posturile cheie din Puterea Executivă și din Justiție.

2. Înregistrările în cursul proceselor civile

Deciziile repetate ale CEDO în ce privește sancționarea României pentru lipsa garanțiilor din legislația internă cu privire la procedurile de înregistrare a persoanelor făcute în cursul procedurilor penale nu numai că nu au dus la dispariția acestor cazuri în procedurile penale, ci au fost împrumutate și în procedurile civile.

Legea 247/2005, prin care devenea obligatorie înregistrarea ședințelor de judecată, a fost prorogată succesiv de către Guvernul României, ultima prorogare datând din vara 2012 până în vara anului 2013.

Motivul invocat - nu toate instanțele de judecată au aparatura sau softul de operare necesare, astfel încât înregistrările realizate doar în instanțele care au posibilitățile tehnice ar produce o discriminare între justitiabilii care se judecă în instanțele care au aparatura și cei din instanțele care nu dispun de aparatura necesară.

De menționat este că, potrivit celor comunicate de Ministerul Justiției, aparatura a fost achiziționată, pentru unele instanțe, chiar de mai multe ori, între timp învechindu-se și fiind casată. În București, toate instanțele au aparatură de înregistrare.

Începând cu data de 10.09.2012 și până în iulie 2013, Tribunalul București a anunțat că toate ședințele de judecată civile urmează a fi înregistrate în cadrul unui Program-PILOT organizat de Ministerul Justiției în colaborare cu Tribunalul București.

Având în vedere că înregistrările nu sunt disponibile părților din dosare, am solicitat instanțelor de judecată să ne precizeze care este actul normativ în baza căruia se fac aceste înregistrări, iar părerile instanțelor, ale Ministerului Justiției și ale conducătorilor instanțelor au fost împărțite, primind, în esență, două tipuri de răspunsuri¹⁷:

¹⁷ From: [tr-bucuresti-bdoc](mailto:tr-bucuresti-bdoc@just.ro) <tr-bucuresti-bdoc@just.ro>

Subject: 1095L/BIRP/2012

Date: October 12, 2012 6:45:55 AM PDT

>

Ca urmare a petiției transmise Tribunalului București, înregistrată la Biroul de Informare și Relații Publice sub nr. 1095L/BIRP/05.10.2012 vă aducem la cunoștință că înregistrările ședințelor de judecată pe care le efectuează Tribunalul București nu au caracterul celor indicate în art. 231 alin. 2 din Codul de procedură civilă, republicat în Monitorul Oficial nr. 545/03.08.2012, ci reprezintă doar o activitate de testare a aparatului tehnic.

Așa cum vi s-a comunicat prin răspunsurile anterioare, transmise sub nr. 1055L/BIRP/2012, 1072L/ BIRP/2012, precum și sub nr.1078/BIRP/2012, la nivelul Tribunalului București se desfășoară un program pilot de înregistrare a ședințelor de judecată în vederea implementării sistemului de înregistrare a acestora. Începând cu data de 10.09.2012, la inițiativa Ministerului Justiției, Tribunalul București realizează activități de testare a echipamentelor și a softului.

Scopul programului pilot este strict de a se verifica din punct de vedere tehnic modul de înregistrare, de a se stabili eventualele deficiențe și măsurile necesare pentru remedierea lor, astfel încât la data de 01.07.2013, înregistrarea ședințelor de judecată să fie posibilă pentru toate instanțele de judecată din România, în condiții optime.

-în baza programului-pilot al Ministerului Justiției,
-în baza dispoziției administrative a conducerii instanței.

În mod invariabil, magistrații care prezidau ședințele de judecată au refuzat accesul părților la fișierul cu înregistrările dezbaterilor.

Ulterior, în Tribunalul București, a fost afisată pe toate ușile ședințelor de judecată informația că înregistrările nu sunt disponibile părților sau avocaților.

În condițiile în care lipsește în mod evident un temei legal, în același timp lipsind și acceptul expres al părților avocaților, înregistrările din instanțele din București sunt indubitabil nelegale și încalcă Convenția EDO într-o măsură chiar mai mare (dacă este posibil) decât înregistrările din dosarele penale, unde există macar un text de lege care justifică procedurile.

Aceste înregistrări s-au extins în cursul anului 2012 de la Tribunalul București la toate instanțele din București, cu mențiunea că în cadrul Curții de Apel București, în unele săli de judecată, înregistrările se făceau și anterior, fără a exista o explicație din partea conducerii Curții cu privire la rațiunea, textul de lege și folosirea înregistrărilor, dar refuzându-se în mod constant accesul justițiabililor la ele.¹⁸

Nu există niciun dubiu cu privire la faptul că magistrații cunosc inexistența unui text legal care să permită înregistrările în procedurile civile. De asemenea, este evident că niciun judecător nu poate să creadă că dispoziția administrativă a instanței poate să țină loc de act normativ, mai ales într-un domeniu sensibil ca acesta în care sunt îngrădite drepturile fundamentale ale omului.

Acest lucru nu a împiedicat Consiliul Superior al Magistraturii să (dez)informeze Comisia de abuzuri din cadrul Parlamentului ca înregistrările din Tribunalul București se desfășoară pentru “buna administrare a activității de judecată”.¹⁹

Același lucru se întâmplă și cu restul spațiilor din interiorul instanțelor, acestea fiind monitorizate audio și video permanent, înregistrările nefiind publice, neputând fi consultate sau administrate de justițiabili în cazul unor reclamații cu privire la fapte care s-au derulat în incinta acestor spații, nu există nici o informare publică cu privire la înregistrările făcute, ele derulându-se fără acceptul sau încunoștințarea în niciun fel a persoanelor din afara instituției care sunt înregistrate.

În anul 2012, AMJ a organizat la nivelul instanțelor din România un studiu având ca obiect practica înregistrărilor și stenografierilor. A rezultat că o parte din instanțe dețin aparatură de înregistrare, iar cererile de înregistrare a ședințelor de judecată din partea justițiabililor, cea mai mare parte sunt respinse, deoarece se consideră că nu există text legal în vigoare care să permită înregistrările, unele instanțe încuviințând cererea și înregistrând dezbaterile pentru fidelitate și transparență.

Toate detaliile ce vizează desfășurarea sus menționatului program pilot sunt cuprinse în contractul încheiat între părți, Tribunalul București fiind doar instanță pilot, astfel încât aveți posibilitatea să vă adresați Ministerului Justiției, cu sediul în București, str. Apolodor nr. 17, sector 5.

*JUDECĂTOR LAURA ANDREI
PREȘEDINTELE TRIBUNALULUI BUCUREȘTI*

¹⁸ Adresa 2/6719/10.05.2012 a Curții de Apel București

¹⁹ Adresa CSM 30209/1154/2012/18.12.2012: “sustinerea petentilor (AMJ) potrivit careia inregistrările se fac fara acordul expres al persoanelor inregistrate nu este justificata, partile si/sau alte persoane inregistrate neavand nici un fel de atributii, conferite de dispozitii legale ori regulamentare referitoare la autorizarea inregistrarii audiovideo in sala de sedinta. [...] se observa ca partile pot cere instantei sa dispuna ca dezbaterile sa se faca in sedinta secreta si nu le confera dreptul de a interzice inregistrările sedintei de judecata de catre instantele judecatoresti”.

În același timp, instanțele care nu au aparatură de înregistrare, permit, în mare măsură, stenografierea dezbaterilor.

În București, situația este particulară deoarece aparatura de înregistrare există în proporție de 100% în toate instanțele. În același timp, instanțele din București sunt și cele mai refractare în această privință, fiind respinse cererile justițiabililor de înregistrare prin folosirea aparatului instanței, ca și cele de înregistrare prin mijloace proprii, chiar dacă înregistrarea se pune la dispoziția instanțelor. De asemenea, cererile de stenografiere sunt respinse, invocându-se inexistența stenografilor, chiar și în situația în care părțile se obligă să aducă un stenograf.

Rezultă că există un deficit imens de transparență la nivelul instanțelor, acestea fiind refractare la orice modalitate prin care actul de justiție ar putea fi verificat sub aspectul realității consemnărilor sau susținerilor părților, al acurateții celor întâmplăte în sala de judecată.

Nerealitatea consemnărilor din procese, a fost deseori reclamată de justițiabili, de multe ori susținerile lor neregăsindu-se în Încheierile de ședință, sau refuzându-se consemnarea lor de către magistrat, ori consemnându-se aspecte care nu au avut loc.

Cum în cadrul procesului, încheierea de ședință este singura probă avută în vedere de către instanțele de control în ce privește modalitatea în care s-a desfășurat procesul într-o instanță inferioară, este evident că înregistrarea cu mijloace tehnice a ședințelor de judecată constituie o necesitate și o garanție a unui proces echitabil.

În același timp, opoziția pe care cele mai multe instanțe și Consiliul Superior al Magistraturii o au în această privință nu poate decât să creeze suspiciuni suplimentare față de corectitudinea și imparțialitatea instanțelor.

În cursul anului 2012, ca urmare a inițiativei AMJ, Comisia 1 a CSM a solicitat Ministerului Justiției să aibă în vedere schimbarea legislației cu privire la înregistrările ședințelor de judecată, dându-se posibilitatea părților de a înregistra ședințele cu aparatura proprie și de a pune la dispoziția instanțelor înregistrările. Solicitarea nu a primit niciun răspuns.²⁰

Din Comisia 1 făcea parte doamna Mona Maria Pivniceru, în calitate de membru CSM.

Ulterior, când doamna Pivniceru a devenit Ministru al Justiției, și-a însușit răspunsurile date de Minister până la acel moment prin care se încerca justificarea înregistrărilor nelegale de la Tribunalul București.²¹

²⁰ Potrivit minutei Comisiei nr. 1, referitor la înregistrarea ședințelor de judecată în materie civilă, Comisia a decis: „trimiterea unei adrese către Ministerul Justiției în sensul de a se avea în vedere disponibilitatea ONG-urilor de a pune la dispoziția instanțelor baza materială necesară pentru înregistrarea ședințelor de judecată civile și trimiterea unui răspuns în sensul celor stabilite de comisie către Asociația pentru monitorizarea justiției” - până la acest moment nu s-a primit nici un răspuns de la Ministerul Justiției.

²¹ Adresa nr.101557/16.11.2012: “în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților justițiabililor au fost luate de către Tribunalul București o serie de măsuri precum: pe usile salilor de ședință ale Tribunalului București au fost afișate anunturi menite să informeze justițiabilii despre această măsură precum și despre faptul că înregistrările efectuate nu vor putea fi eliberate părților; la începutul ședinței de judecată președintele completului anunța părțile despre această măsură; înregistrările nu sunt atasate dosarului cauzei și nici redactate publicului; înregistrările sunt folosite numai în scopul testării programului din punct de vedere tehnic, nefiind destinate stocării, ulterior acestea fiind distruse. [...] Apreciem că programul pilot corespunde exigențelor constituționale și convenționale referitoare la ocrotirea vieții private”.

X. Independența Justiției

Caracterul independent al Justiției este consacrat prin Constituție. Independența se referă mai ales la raportul cu celelalte puteri în stat - Legislativă și Executivă.

Din păcate, în ultimii ani s-a accentuat imixtiunea puterilor legislativă și executivă asupra Justiției. Parlamentul și Guvernul au emis acte normative prin care fie să blocheze executarea hotărârilor judecătorești și, implicit a Puterii Judecătorești, fie să blocheze accesul la justiție a unor categorii de persoane.²²

În afara acestor imixțiuni externe, independența Justiției este afectată și prin mecanisme interne: în mod direct, prin consultări între conducerile instanțelor și magistrați, ori prin intermediul Înaltei Curți de Casație și Justiție sau indirect, prin intermediul formatorilor de opinie din rândul magistraților, arondați în sfere de influență politică sau a serviciilor secrete.

Din prima categorie s-a constatat că, în mod regulat, se organizează la nivelul instanțelor de judecată întâlniri în cadrul cărora se discută soluțiile date într-o anumită categorie de spețe și se decide care este soluția comună care trebuie adoptată de toate completele, astfel încât să nu mai existe soluții divergente.

Aceste întâlniri se justifică uneori prin necesitatea unei practici unitare la nivelul instanțelor, astfel încât justițiabilii să nu mai aibă soluții diferite în spețe identice.

Însă, s-a putut constata că soluțiile directe adoptate în cadrul întâlnirilor nu sunt rezultatul dezbaterilor din care să rezulte cea mai fundamentată dezlegare a unei cazuistici des întâlnite, ci sunt dictate de conducerea instanțelor pe motive de oportunitate politică.

În consecință, se poate constata că, ulterior, acestor tipuri de întâlniri, quasi întreaga instanță își schimbă jurisprudența și adoptă o jurisprudență în acord cu cele stabilite la întâlnirile comune.

Cu privire la Înalta Curte de Casație și Justiție, cu toate că în dreptul românesc nu există regula precedentului judiciar, cu alte cuvinte fiecare decizie este valabilă și își produce efecte strict în cazul în care a fost pronunțată, prin intermediul Deciziilor pronunțate în interesul legii, Curtea de Casație are posibilitatea de a tranșa o problema de drept controversată în ce privește modalitatea de aplicare a legii de către instanțe, controversate care au condus la soluții contradictorii, uneori opuse.²³

În acest caz, Parchetul General, Ministerul Justiției, conducerile curților de apel și a Curții de Casație, precum și Avocatul Poporului au dreptul de a solicita Curții de Casație să arate care este interpretarea corectă a legii. Decizia pronunțată în această situație de Curtea de Casație (numită Decizie în interesul legii) este obligatorie pentru toate instanțele din România, ulterior publicării sale în Monitorul Oficial.

Gândită ca o modalitate prin care se unifică "interpretarea legii", a devenit o modalitate de unificare a soluțiilor instanțelor de judecată, cu toate că nu la aceasta se referă Codul de procedură civilă atunci când reglementează Recursul în interesul legii.

²² cazul proprietarilor deposedați de regimul comunist, cazul investitorilor FNI, cazul executarilor împotriva Statului, etc

²³ Art. 329 Cod Procedura civilă. - "Pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, colegiile de conducere ale curților de apel, precum și Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești".

Ca atare, în majoritatea situațiilor, acesta a fost folosit pentru unificarea practicii instanțelor de judecată din România într-o anumită problemă controversată.

Așa s-a întâmplat în cazul litigiilor având ca obiect imobilele naționalizate, când modificarea succesivă și din ce în ce mai restrictivă pentru proprietarii deposedați a fost dublată de decizii în interesul legii și mai restrictive, care au dus practic la blocarea accesului la Justiție a acestora.²⁴

Criticabil este și faptul că, dacă până în 2010, Recursul în interesul legii era judecat de Plenul Curții de Casație, în prezent, asupra lui se pronunță un număr de 25 de judecători.

Cu privire la cea de-a doua modalitate de imixtiune, aceasta este mai uzitată în cazuri punctuale, atunci când se dorește atingerea unui rezultat, fie de către clasa politică, fie de către grupuri de interese din diverse sfere de influență.

În această situație, imixtiunea este dublată de manipularea sistemului informatic, astfel încât spețele vizate să ajungă la persoanele care să garanteze pronunțarea soluțiilor dorite, pentru aceasta, asigurându-se că la fiecare instanță sau parchet să existe un nucleu de magistrați receptivi.

Fenomenul este favorizat, așa cum arătam mai sus, de lipsa unor garanții procedurale care să asigure un proces echitabil justițiabililor.

În acest sens, dispozițiile legale referitoare la recuzarea magistraților sunt total ineficiente, fiind o practică unitară a instanțelor de a le respinge *de plano*, în mod colegial, fără nicio cercetare, indiferent de motivele invocate. Riscul ca recuzările să nu fie judecate de magistrați independenți sunt augmentate și de prevederile Regulamentului de organizare al instanțelor de judecată în care au fost prevăzute reguli derogatorii de la repartizarea aleatorie a cererilor în cazul recuzărilor, acestea fiind soluționate de completul următor celui recuzat. Acest lucru a permis conducerilor instanțelor să aranjeze în cascadă completele, în condițiile unei totale lipse de transparență a modalității de numire și determinare a componentei completelor și a succesiunii acestora.

AMJ a făcut mai multe demersuri pentru a afla care au fost criteriile de determinare a completelor de judecată și a componentei acestora, însă a fost refuzat orice răspuns invocându-se că nu sunt informații publice.

În cadrul acestei categorii ar trebui să fie avută în vedere și influența serviciilor secrete asupra magistraților. Un număr îngrijorător de magistrați sunt afiliați la servicii sau instituții ale statului prin intermediul soților, rudelor și afinilor. Doar din cele declarate conform legii 303/2004, rezultă că un număr foarte mare de magistrați au soți, rude sau afini angajați sau foști angajați în structuri informaționale, instituții centrale sau descentralizate. În concordanță cu practica din România, un angajat din cadrul serviciilor de informații, interne sau externe, poate apărea ca angajat la Ministerul de Externe sau o centrală a acestuia, pentru colaboratorii externi, sau ca angajat la Ministerul de Interne, Ministerul Apărării Naționale sau structuri ale acestora, pentru colaboratorii interni.

De multe ori, astfel de persoane apar ca pensionari ai acestora, fapt care le permite să primească sume de bani cu titlu de pensie de la o altă instituție a statului, în scopul menținerii acoperirii.

Credem că, în raport cu procentul de magistrați ai căror soți, rude, afini sunt membri ai diferitelor structuri, se poate pune la îndoială independența magistraților și a sistemului judiciar în general.

Totodată, trebuie să se țină seama de faptul că unii magistrați sunt direct afiliați la servicii, în acest sens fiind declarația publică a directorului SRI la audierile din Parlament.

²⁴ Decizie în interesul legii 33/2008 ICCJ, Decizia 27/14.11.2011 ICCJ

XI. Imparțialitatea în Justiție

Imparțialitatea magistratului, principiu înscris în Constituție chiar mai înainte de textul privind independența Justiției (art.124 alin.3), este un subiect sensibil deoarece ține de latura subiectivă a actului de justiție, de modalitatea în care instanța de judecată își formează convingerea internă atunci când judecă o cauză.

Imparțialitatea judecătorului nu este o noțiune echivalentă cu cea de independență. Imparțialitatea este mai mult decât independență. Un judecător poate să fie independent, dar nu și imparțial. Imparțialitatea este capacitatea unui magistrat de a se dezbrăca atunci când intră în sala de toată încrăcătura emoțională, de toate preconcepțiile sale, afinitățile, animozitățile și de a judeca o situație dată doar în funcție de circumstanțele din speță.

Se poate observa că, pe măsură ce actul de justiție se degradează, din ce în ce mai mulți magistrați abuzează de puterea ce li s-a dat prin statutul propriu, corpul profesional al judecătorilor - Consiliul Superior al Magistraturii - cât și conducerile instanțelor luptă din răspuțeri să asigure sau să creeze un cadru care să asigure imposibilitatea asigurării și controlul imparțialității judecătii, cum ar fi presiuni făcute pentru prorogarea continuă a intrării în vigoare a prevederilor legale privind obligativitatea înregistrării ședințelor de judecată, secretizarea dosarelor profesionale ale magistraților, refuzul publicării CV-ului profesional al magistraților pe site-ul instanțelor de judecată (chiar dacă CV-ul profesional este doar o concesie șchioapă făcută solicitărilor repetate ale AMJ de a se publica site-ul european al judecătorilor pentru ca părțile și reprezentanții acestora să știe dacă există sau nu cauze de incompatibilitate) ca și refuzul indicării numelui judecătorului care intră în sala de judecată.

Problematica imparțialității magistraților este strâns legată de cea a transparenței în Justiție, deoarece măsura imparțialității trebuie să o aibă justițiabilul și nu judecătorul sau corpurile profesionale din care acesta face parte.

XII. Răspunderea magistraților

Magistrații ar trebui să fie primii care să dorească responsabilizarea judecătorilor, deoarece este cea mai bună cale prin care un sistem corupt și deficitar este eradicat.

În acest moment există în România, la nivel teoretic, un sistem de responsabilizare, însă, și numai din analiza Rapoartelor CSM, rezultă că la nivel practic, el este total ineficient.

O foarte mare vină pentru această situație o au disfuncționalitățile de la nivelul Inspecției Judiciare și Ministerului Justiției care nu își propun să rezolve problemele din sistem reclamate de către justițiabili, ci doar să facă rapoarte în care să respingă orice critici și sesizări.

Orice încercare de promovare a unui act normativ prin care să se creeze un sistem eficient de responsabilizare a magistraților s-a lovit întotdeauna de opoziția puternică a acestora și a reprezentanților, inclusiv CSM, discuția cantonându-se în dialoguri sterile purtate doar la nivelul puterilor legislative/executive și judecătorești, fără implicarea societății civile și fără a se face o cercetare serioasă cu privire la acest aspect.²⁵

Actualul sistem de responsabilizare a magistraților este unul ineficient și construit astfel încât să nu dea rezultate, fiind cantonat la noțiuni subiective cum ar fi grava neglijență, intenție, rea credință

²⁵ <http://facias.org/?p=1713> sau <http://www.juridice.ro/235769/despre-legea-raspunderii-magistratilor.html> sau <http://cristidanilet.wordpress.com/2012/12/17/raspuns-la-solicitatea-facias-privind-legea-raspunderii-magistratilor/> si <http://www.mediafax.ro/main-story/legea-raspunderii-magistratilor-cea-mai-mare-victorie-a-ministrului-justitiei-9141268>

astfel încât este imposibilă stabilirea unui cadru general valabil, a unor condiții care să fie incidente în toate cazurile. În același timp, lăsarea interpretării și analizei fiecărui caz în parte la latitudinea altor magistrați - fie a celor din cadrul Inspecției Judiciare, fie a procurorilor - diminuează până la lipsirea de efect total a prevederilor privind angajarea răspunderii.

Argumentul de bază al adversarilor unui sistem eficient de răspundere al magistraților este că, prin acesta, le-ar fi afectată independența. Însă, independența nu este condiționată de lipsa de răspundere, ci este rezultatul și cauza unui sistem coerent.

Lipsa de răspundere a magistraților a permis pronunțarea de decizii contradictorii, sau chiar antinomice de către aceiași magistrați.

XIII. Raportul MCV - Mecanismul de cooperare și verificare²⁶

a) Necesitatea monitorizării României de către Comisia Europeană

Instituit la momentul aderării României la UE, în ianuarie 2007, în considerarea realităților din societatea românească și a progreselor necesare în domeniul justiției, cu accent pe corupție și crima organizată, Mecanismul de cooperare și verificare s-a perpetuat până în prezent, Comisia Europeană elaborând periodic Rapoarte prin care se evaluează starea Justiției și face recomandări.

Mecanismul a fost aspru criticat în România, mai ales în ultimii ani, considerat ca fiind abuziv, arbitrar și lipsit de fundament, în condițiile în care a constituit argumentul principal pentru luarea de măsuri la nivelul UE și în alte domenii decât Justiția.

Cu toate acestea, el a constituit o presiune internă reală, fiind la baza mai multor reforme administrative în Justiție, a înființării unor instituții specializate în domeniul combaterii corupției, cum sunt Direcția Națională Anticorupție și Agenția Națională pentru Integritate, sau a reformării funcțiilor Consiliului Superior al Magistraturii.

Din păcate, toate aceste instituții și mecanisme, gândite ca instituții nou create în spiritul valorilor democratice și europene, care ar fi trebuit să ducă la consolidarea Statului de drept, au fost pervertite, iar scopul înființării lor a fost denaturat.

S-a ajuns ca instituții precum Consiliul Superior al Magistraturii, gândit ca un garant al independenței magistraților, să se transforme în principalul oponent al oricărei măsuri de responsabilizare a acestora sau transparentizare a sistemului judiciar.

Toate aceste instituții au fost transformate progresiv și succesiv în instrumente în lupta politică, aspect care a fost surprins în rapoartele MCV, în care au fost criticate lipsa reformei reale, implicarea facțiunilor politice în domeniul Justiției, ca și lipsa progreselor reale în lupta anti-corupție din România.

Opoziția vădită a clasei politice, cât și a sistemului judiciar, la existența și concluziile MCV arată însă că se resimte totuși cel puțin un disconfort creat de existența monitorizării și a raportului, chiar dacă, din perspectiva internă, efectele acestora sunt minore.

Mecanismele de transparentizare înființate ca urmare a solicitărilor Comisiei, cele mai multe finanțate, total sau parțial, din fonduri europene, cum sunt programul Ecriș de repartizare aleatorie a

²⁶ http://ec.europa.eu/cvm/progress_reports_en.htm#twelfth

cauzelor sau programul de înregistrare a ședințelor de judecată au fost puse în practică de o manieră defectuoasă, astfel încât scopul pentru care au fost create, nu a fost realizat.

b) Realitatea concluziilor MCV

Cu toate că, în ansamblu, concluziile raportului MCV sunt corecte, ele au un profund caracter de generalitate. În plus, am spune că principala deficiență a raportului este perspectiva acestuia preponderent organizatorică în ceea ce privește Justiția, acest lucru fiind cauzat și de absența în România a unor raportori din mediul juridic²⁷ (altul decât cel judecătoresc sau administrativ) care să poată furniza imaginea sistemului judiciar prin prisma beneficiarului serviciului de justiție. Chiar dacă în raport se face referire la “practicieni” și le modul în care aceștia au perceput anumite modificări legislative, lipsesc referințele concrete, iar în concluziile raportului arată mai degrabă lipsa unor astfel de contacte și conexiuni cu practicienii, fiind expuse în principal perspectiva magistraților și a asociațiilor profesionale ale acestora.

Rapoartele MCV pleacă de la premisa că deficiențele din sistemul de justiție sunt cauzate de disfuncționalități administrative, de o insuficiență a resurselor materiale și umane dublată de o proastă gestionare a celor existente.

În consecință, remediile pe care Comisia le propune și le susține sunt infuzia de capital european și intern în sistemul judiciar, și adoptarea de acte normative care să garanteze independența magistraților, financiară și administrativă sau care să asigure predictibilitatea actului de justiție, acest din urmă aspect prin unificarea practicii judecătorești și transparentizarea deciziilor adoptate. Ceea ce ignoră Raportul MCV este ca deficiențele sistemului judiciar nu rezidă în principal în lipsa cadrului normativ, slaba dotare materială a instanțelor de judecată, lipsa atribuțiilor CSM sau numărul magistraților, ci în modalitatea defectuoasă de aplicare a legii și lipsa răspunderii magistratului pentru deciziile date.

Comisia Europeană a preferat să promoveze reforma în justiție concentrându-se pe partea tangibilă a sistemului de justiție - dotarea materială și aglomerarea instanțelor - ca fiind cea care poate fi remediată cu cel mai puțin efort și în cel mai scurt timp.

Timpul a dovedit (iar lipsa progreselor în justiție, constatată de rapoartele MCV succesive) că problemele din Justiție au o cauză în principal umană, de mentalitate, de înțelegere și însușire a principiilor care stau la baza Statului de drept. Cât timp acestea nu sunt asimilate și asumate de magistrați, indiferent care ar fi baza materială a instanțelor, indiferent câte acte normative ar fi adoptate prin care să se reglementeze sistemul de drept, legea va continua să fie aplicată strâmb, iar sistemul judecătoresc va continua să fie un instrument în loc de putere independentă.

c) Ce nu s-a scris în Raportul MCV

Raportul MCV recomandă României:

Să fie luate măsuri pentru unificarea practicii judecătorești prin creșterea rolului Înaltei Curți de Casație și Justiție;

Să fie luate măsuri pentru garantarea independenței magistraților;

CSM să devină un organism independent și eficient;

Inspekția judiciară să fie efectivă;

Să fie transparentizat sistemul prin publicarea tuturor deciziilor, indiferent de instanță;

Să fie luate măsuri pentru intrarea în vigoare a Codurilor;

Să fie degrevate instanțele superioare prin reformarea procedurilor civile și penale.

²⁷ “the reforms brought by the Small reform law have been well received by practitioners” (pag.7 Raport)

Lipsește, însă, recomandările referitoare la modalitatea de responsabilizare a magistraților pentru deciziile date, la creșterea rolului altor participanți, care nu sunt magistrați, la îmbunătățirea sistemului judiciar, la garanțiile pentru crearea unui sistem judiciar independent, la situațiile de incompatibilitate.

Creșterea în cursul anului 2012 a numărului de cercetări, disciplinare și penale, printre magistrați, din păcate nu a făcut decât să confirme ceea ce societatea civilă a evidențiat tot timpul, anume existența fenomenului extins al corupției la nivelul instanțelor de judecată și influența intereselor politice asupra puterii judecătorești.

De altfel, chiar și coincidența acestor evoluții la nivelul instanțelor, arestări sau cercetări penale deschise cu privire la magistrați de la Curți de Apel și Înalta Curte de Casație și Justiție demonstrează, o dată în plus, că există o strânsă legătura între evenimentele politice și poziționarea sistemului judiciar. Nu este o coincidență că, odată cu schimbarea raportului de forțe din Parlament și Guvern, instituții fundamentale cum sunt Curtea Constituțională, Avocatul Poporului, Înalta Curte de Casație și Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii, Parchetul General, Direcția Națională Anticorupție și Agenția Națională pentru Integritate au suferit atacuri concertate din partea tuturor forțelor politice, în încercarea inclinării balanței în direcția dorită.

Un fenomen similar s-a manifestat și la momentul schimbării raporturilor de putere odată cu preluarea Președinției de către actualul Președinte, Traian Basescu și a obținerii majorității în Parlament și formarea Guvernului de către formațiunile PDL-PNL, în 2004.

Și, la acel moment, a fost dusă o luptă acerbă pentru preluarea funcțiilor din Parchetul General, Direcția Națională Anticorupție, noi membri au fost numiți în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și a Curții Constituționale.

Aceste acțiuni au fost dublate de altele de preluare a conducerilor serviciilor secrete.

Toate acestea demonstrează că evenimentele din vara 2012 nu sunt neapărat un fenomen nou și îngrijorător și că instituțiile și garanțiile Statului de drept nu au fost neapărat amenințate la acel moment în România.

Luptele intense de la nivelul anului 2012 au fost doar mai vizibile fiind concentrate într-o perioadă mai scurtă dată de perspectiva alegerilor parlamentare din decembrie 2012 ceea ce a antrenat escaladarea conflictelor de la nivel intern spre instituțiile europene, în încercarea de găsire a unor puncte de sprijin de către diverșii actori.

Aceste aspecte care exced prezentului raport, sunt de interes în măsura în care au afectat Justiția sau, mai exact, au dus la revelarea unor aspecte ascunse societății civile din interiorul Justiției: cazuri de corupție, partizanate politice în rândul magistraților, transgresarea luptei de la nivel politic la nivelul instituțiilor din Justiție.

Acest lucru a demonstrat strânsa legătură dintre puterea politică și puterea judecătorească și a pus sub semnul întrebării (dacă mai era nevoie) independența Justiției.

Ignorarea acestor aspecte de către Raportul MCV echivalează cu încercarea de găsire a unor paliative în condițiile în care sursa disfuncționalităților de la nivelul Justiției rămâne intactă.

Un alt aspect care nu este abordat de către MCV este subiectul legat de incompatibilitățile magistraților.

Independența magistraților solicitată în toate rapoartele MCV, este în strânsă legătură cu crearea unui sistem de incompatibilități care să garanteze lipsa de influențare a sistemului judiciar din partea altor puteri sau grupări de interese.

Prevederile legislației interne din prezent nu sunt satisfăcătoare, atât ca formulare a incompatibilităților, ca și a sancțiunilor pentru încălcare sau a persoanelor care sunt chemate să constate stările de incompatibilitate.

Cu toate că în raport se vorbește la nivelul general de necesitatea existenței unor garanții a independenței judecătorilor, această discuție se face doar prin prisma raportului dintre magistrați și celelalte puteri în stat și doar din ipoteza unor încercări de imixtiune a acestora din urma asupra puterii judecătorești.

În același timp, independența magistraților și garanțiile pentru aceasta sunt aspecte deosebit de importante pentru justițiabili și pentru calitatea actului de justiție, aspecte care, în mod surprinzător, sunt omise din raport.

Cu toate că se arată un interes foarte mare pentru noile Coduri și intrarea lor în vigoare, se poate observa că nici acestea nu conțin garanții în ce privește asigurarea independenței magistraților, iar situațiile de incompatibilitate ale acestora, cu toate că sunt suplimentate cu un caz nou²⁸ - acela al suspiciunilor părților legate de imparțialitatea magistratului - el este total inefficient în măsura în care cererea de recuzare este judecată în continuare de completul de judecată următor, ceea ce permite așezarea în cascada a completelor de către conducerile instanțelor și în condițiile în care, față de vechiul Cod de procedura civilă, Noul Cod a prevăzut că magistratul/magistrații recuzați continuă judecata, singurul act de procedura amânat fiind cel al pronunțării hotărârii, spre deosebire de situația în care magistratul/magistrații se abțin, când judecata se suspenda până la soluționarea cererii de abținere²⁹. Nu există nicio explicație logică sau juridică care să justifice un astfel de tratament diferențiat al celor două incidente mai ales în condițiile în care principiul care stă la baza instituției recuzării este al asigurării justițiabililor garanțiile unui proces echitabil, iar cererea de recuzare este indiciul că cel puțin una dintre părți nu consideră că magistratul/magistrații prezintă garanțiile procesului echitabil.

Diferențierea dintre cele două incidente arată că, din start, cererile de recuzare sunt puse între paranteze și pleacă de la premisa de inaplicabilitate, în condițiile în care cele mai importante momente ale procedurilor - probatoriul și dezbaterile - au loc în fața unui magistrat recuzat, aflat în conflict deschis cu părțile judecate.

Soluția adoptată de legiuitor în acest caz, și despre care Comisia nu vorbește nimic în raport, este total nefericită fiind un pas înapoi chiar față de vechiul Cod de procedură civilă, sub imperiul căruia magistratul recuzat, până la soluționarea cererii de recuzare, nu mai putea să facă niciun act de procedură.

Accentul pe care Comisia îl pune în această privință pe celeritatea actului de justiție se face în detrimentul calității și al garanțiilor procesuale pe care chiar Comisia le solicită. În condițiile existenței unei practici constante la nivelul instanțelor de respingere a quasi totalității cererilor de recuzare, este evident că trebuia creat un mecanism eficient care să garanteze justițiabilului că are un proces echitabil, acest aspect trebuind să primeze, pentru că Justiția nu este un aparat necesar în sine, ci un serviciu creat pentru justițiabil.

²⁸ Art.42 NCC: "Judecatorul este de asemenea incompatibil [...] atunci cand exista alte elemente care nasc in mod intemeiat indoielei cu privire la imparțialitatea sa"

²⁹ Art.49 NCC: "formularea unei cereri de recuzare nu determina suspendarea judecatii. Cu toate acestea, pronuntarea solutiei in cauza nu poate avea loc decat dupa solutionarea cererii de recuzare".

XIV. Suveranitatea României raportat la noile realități europene și globale din perspectiva Justiției

Atât în raportul MCV, cât și în declarațiile publice ale reprezentanților unor state din Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii se solicită să se ia măsuri pentru asigurarea independenței Justiției și lupta împotriva corupției.

Dacă în cazul statelor din Uniunea Europeană mesajul a fost principal, nefiind făcute intervenții sau declarații în situații punctuale, chiar dacă uneori ele au fost consecința unor derapaje legislative sau administrative care afectau în mod direct interese ale resortisanților statelor UE, în cazul SUA se poate observa o implicare mai aplicată, în sensul unor intervenții cu privire la situații concrete care afectau direct sau indirect interesele resortisanților americani în România.

În acest context, considerăm că poziția exprimată de reprezentanții Statelor Unite cu privire la necesitatea existenței unei Justiții independente este cel puțin contradictorie cu declarațiile și demersurile făcute pe lângă instituțiile românești în care sunt abordate chestiuni aflate pe rolul instanțelor de judecată sau asupra cărora acestea s-au pronunțat.³⁰

XV. Societatea civilă și manifestarea spiritului civic

Intervenția instituțiilor europene nu ar fi necesară dacă societatea civilă românească ar fi mai activă și mai vocală în viața publică. Din păcate, în ce privește Justiția, societatea civilă românească a reușit să ia atitudine doar în materiile tangibile, respectiv cauzele de mare corupție și cele de atingere flagrantă a independenței magistraților, cum s-a întâmplat în vara 2012 cu Curtea Constituțională.

Nemulțumirile justițiabililor privind activitatea instanțelor de judecată, în general, a pregătirii magistraților, a deprofesionalizării lor, a lipsei de imparțialitate în cazurile care nu ajung subiect de dezbateri în emisiuni televizate, nu sunt catalizate, rămânând simple nemulțumiri individuale.

Societatea românească este tributară celor 50 de ani de apatie de dinainte de 1989, dar și lipsei unei educații civice elementare care are ca efect necunoașterea celor mai elementare drepturi și instrumente democratice.

Singurul mecanism eficient care ar trebui să regleze aceste disfuncționalități într-o societate democratică – voința populară manifestată public - este inactiv sau controlat.

³⁰ *In acest sens, intervenția pe care Ambasadorul SUA, dl. Mark Gitenstein, a avut-o în cazul Romgaz având participatii a unor investitori americani, prin care a criticat public Hotărâri de Adunare Generală luate în cadrul societății, hotărâri care, în același timp, erau în curs de soluționare la instanțele de judecată sau, poziția publică pe care Ambasadorul SUA a avut-o în legătură cu Fondul Proprietatea, prin afirmarea sprijinului său necondiționat cu privire la preluarea administrării acestuia de către Franklin Templeton Investment Management, societate resortisantă americană contestată în instanțe de o parte dintre acționarii Fondului, campania dusă de Ambasador în cazul companiilor energetice, când s-a solicitat Statului Român să ia măsuri pentru urgentarea privatizării sau să renunțe la proiectele de fuziune a acestora, cu toate că o parte din proceduri erau contestate în instanță sau în curs de desfășurare; cazul Bechtel cu privire la care Ambasadorul SUA a făcut declarații publice solicitând urgentarea plăților către firma americană, identificând ca fiind vinovată de întârziere durată excesivă a unor procese de expropriere. Nemulțumirea Ambasadorului SUA a condus imediat, la modificarea legislației interne în sensul eliminării caracterului prealabil al despăgubirii cu încălcarea prevederilor constituționale și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului. Nu au mai existat însă piedici la plata constructorului american.*

Această inactivitate încearcă a fi suplinită de către instituțiile europene prin rapoarte cum este MCV sau prin sancțiuni la nivel european - suspendare acces fonduri europene, refuz intrare spațiu Schengen, etc.

Însă, pe termen lung, raportat la viața unui popor, astfel de mecanisme nu pot funcționa pentru că însănătoșirea trebuie să vină din interior.

Aceasta este menirea prezentului raport!